

OSOIANU, VERA. Problemele bibliotecilor nu pot fi examinate în afara contextului social / Vera Osoianu // Biblioteca. – 2012. – Nr. 6. – P. 200-203.

În revista de specialitate bucu-reșteană "Biblioteca" a fost publicat articolul dnei Vera Osoianu în care este descris impactul pe care l-a avut lansarea Programului *Global Libraries în Moldova*. Lansarea acestui Program a reaprins speranța bibliotecarilor, după ce în ultimii 30 de ani, istoria bibliotecii a cunoscut numeroase proiecte, planuri și uneori doar vise, privind căile prin care biblioteca ar putea să joace un rol mai important în revoluția digitală. În 2011 au fost publicate rezultatele studiului sociologic *Fișele de raportare a cetățenilor. Republica Moldova*, care demonstrează foarte elocvent că problemele bibliotecilor publice nu pot fi examinate ca fiind rupte de contextul social general, iar situația bibliotecilor poate fi înțeleasă mai bine doar în comparație cu a altor instituții prestatoare de servicii publice. Sistemul național de bibliotecă este un mecanism foarte complex și foarte important; în cadrul său fiind bibliotecarul, care trebuie să dețină competențele necesare, să se dedice muncii pe care o prestează, utilizatorilor reali și potențiali, să fie dispus să învețe pe tot parcursul vieții, să respecte standardele de etică profesională, să facă ceva util pentru comunitatea din banii căreia este asigurată existența și activitatea bibliotecii.

Oferim cititorului articolul din publicația de peste Prut:

*"În ultimul timp bibliotecile publice sunt tot mai frecvent obiect de discuții în mass-media națională și acest interes este semnul mult așteptat, că viața acestei instituții este pe cale de-a se schimba radical. Interesul a fost suscitată și (sau poate mai ales) de lansarea la 23 mai 2012 a Programului pilot *Global Libraries**

*în Moldova (Novateca www.novateca.md). Alături de bibliotecari, la eveniment, au participat, pentru prima dată: primari, șefi ai direcțiilor cultură, responsabili pentru activitatea bibliotecilor din cadrul direcțiilor cultură etc. Lansarea Programului *Global Libraries în Moldova* a reaprins speranța bibliotecarilor, speranță alimentată și de participarea la eveniment a conducerii de vârf a țării, care prin mesajul prim-ministrului Vlad Filat și-a asumat un angajament și a scos în relief importanța bibliotecii în Societatea Cunoașterii. Toată susținerea pentru această inițiativă a răsunat în mesajele de salut ale Ministrului Culturii, Boris Focșa, Ministrului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Pavel Filip, Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Valentina Buliga, precum și a mai multor decidenți din domeniul adiacente.*

Fundația Gates investește în dezvoltarea și modernizarea bibliotecilor din mai multe țări ale lumii pentru că este conștientă de valoarea acestor instituții și aportul lor în asigurarea accesului la informația de calitate și cunoaștere, învățarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea culturală, îmbunătățirea calității vieții oamenilor etc. Când cineva din afara țării vine să investească în bibliotecă cei de-ai casei nu au dreptul să stea la o parte. Și dacă lucrurile vor rămâne așa, mare schimbare vine peste bibliotecile Moldovei.

În cartea "Sensul schimbării în universul infodocumentar", Ion Stoica menționează faptul că în perimetrul infodocumentar "...schimbarea vine mai des din exterior, ca o presiune, ca o amenințare". Iar aceasta înseamnă că noi nu suntem stăpâni pe situație și doar ne lăsăm

*duși de val. Un val, pentru noi, s-ar putea să fie și Programul Fundației Gates *Global Libraries*, care în caz de reușită chiar va însemna pentru comunitatea bibliotecară acceptarea necondiționată a schimbării. Pentru bibliotecari această schimbare implică mentalități, atitudini, competențe, comportament etc. Despre această schimbare vorbim de mai multă vreme, dar carul este prea greu ca să fie mișcat ușor din loc.*

Problemele și situația bibliotecilor în general și a bibliotecilor publice în special sunt în vizorul comunității profesionale de mai mulți ani. Și nu numai în țara noastră. Este o problemă specifică tuturor țărilor. Nici o bibliotecă nu va recunoaște vreodată că are toate resursele de care are nevoie. Proporțiile? Sunt altele de la bibliotecă la bibliotecă și de la țară la țară.

*De zeci de ani, biblioteca este într-o continuă căutare a identității. În articolul *The Decline and Fall of the Library Empire* (<http://www.infotoday.com/searcher/apr12/Coffman--The-Divine-and-Fall-of-the-Library-Empire.shtml>) publicat în aprilie 2012, cunoscutul bibliolog american Steve Coffman accentuează faptul că în ultimii 30 de ani, istoria bibliotecii a cunoscut numeroase proiecte, planuri și uneori doar vise, privind căile prin care biblioteca ar putea să joace un rol mai important în revoluția digitală care continuă să transforme mediul informațional.*

Finanțate după principiul "ce-a mai rămas după ce-a fost împărțit totul", bibliotecile n-aveau cum să înflorească și anii lungi de tot felul de crize, dar și degradarea naturală și-au spus cuvântul. Cu ani în urmă, (nici atunci situația nu era mai co-

lorată), într-o deplasare în unul din satele raionului Făleşti, am întrebat primarul: "De ce biblioteca nu poate figura printre prioritățile primăriei?" Mi-a răspuns cu o întrebare: „Dacă s-a defectat combina în plin seceriș, iar copiii de la grădiniță au rămas fără pâine, ce credeți că trebuie să fac mai întâi?” Cunoșteam răspunsul atunci și îl cunosc și acum.

Nu cred însă că putem vorbi despre colapsul bibliotecilor (sau nu încă) și sub nicio formă nu putem examina problemele bibliotecilor rupte din contextul social general. Este adevărat că s-au adunat multe probleme. Dar am reușit în ani de criză să menținem în structura rețelei de biblioteci publice 1.383 de biblioteci, câte o bibliotecă la fiecare 2.500 de locuitori. Atât recomandă IFLA/UNESCO. Deja nu este puțin. În aceste biblioteci activează 2.458 de bibliotecari, sau 2.305 bibliotecari în echivalent norme întregi. Nici acest lucru nu este puțin. Există baza pe care putem edifica ceva. Indicatorii de performanță pot fi îmbunătățiți, atât timp cât avem biblioteci și avem bibliotecari. În anul 2011 numărul de vizite în bibliotecile publice au fost de 8591,9 – cu 337,9 mai mult decât anul precedent. Creșterea numărului de vizite este dovadă că populația țării este conștientă de valoarea bibliotecii. Calitatea serviciilor oferite de biblioteci depinde de foarte mulți factori, iar acestea, de cele mai multe ori, nu depind numai de vrerea bibliotecarilor.

La începutul anului 2011 au fost publicate rezultatele studiului sociologic: "Fișele de raportare a cetățenilor. Republica Moldova". Scopul principal al studiului constă în evaluarea nivelului de solicitare, accesibilității și calității serviciilor prestate, nivelului corupției și identificării dificultăților cu care se confruntă cetățenii în obținerea serviciilor publice solicitate. Sondajul a fost realizat în Republica Moldova pentru

prima oară și oferă informații complete, relevante și valide despre serviciile prestate de 30 de categorii de instituții publice, inclusiv biblioteci.

Cum arată bibliotecile pe fondul celor 30 de instituții prestatoare de servicii publice? Conform studiului, nivelul de solicitare a serviciilor bibliotecilor publice este de 5,5%, situându-se între nivelul de solicitare a serviciilor oferite de policlinici/centre ale medicilor de familie, care sunt în fruntea clasamentului cu 9,3% și consiliile raionale cu 1,0%. În acest studiu bibliotecile ocupă și o poziție de top, se află în topul instituțiilor unde informația despre serviciile cărora este considerată accesibilă și completă de 88% de respondenți. Bibliotecile se prezintă destul de bine și în diagrama care reprezintă "Ponderele persoanelor care s-au confruntat cu dificultăți în obținerea serviciilor publice", situându-se pe penultima poziție cu 3,7%.

Marea problemă a bibliotecilor o constituie dotarea cu tehnologii de informare și comunicare. Doar 7% dintre utilizatori accesează bibliotecile publice prin Internet. O cifră alarmantă pentru biblioteci este numărul extrem de mic al respondenților care utilizează internetul în bibliotecă. Doar 3% dintre acestea raportează că utilizează acest serviciu în biblioteci (și oficii poștale). Bibliotecile sunt la acest capitol pe ultimul loc din cele 30 de instituții care prestează servicii publice. Cei mai mulți dintre respondenți – 66% accesează Internetul de la domiciliu. Cifra extrem de mică se explică prin nivelul de informatizare a serviciilor bibliotecilor publice. Din cele 1.383 biblioteci publice, la începutul anului 2012, doar 278 dețineau computere și doar 162 biblioteci erau conectate la Internet. Pentru a contacta serviciile bibliotecii, 94% dintre respondenți se deplasează la bibliotecă, 9% apelează prin telefon și câte 4% folosesc

poșta electronică sau pagina Web a bibliotecii.

Bibliotecile se situează destul de bine la capitolul timpul mediu de așteptare pentru a obține un serviciu public. 76% dintre respondenți raportează că timpul mediu de așteptare este de până la 15 minute.

Nivelul de satisfacție a respondenților, privind calitatea serviciilor oferite de bibliotecile publice este de 6,36 – pe o scară de la 1 la 7, unde 1 reprezintă "complet nesatisfăcut" și 7 "complet satisfăcut".

Cum văd respondenții îmbunătățirea serviciilor bibliotecilor publice? 55% dintre respondenți sugerează îmbunătățirea finanțării bibliotecilor, 21% – îmbunătățirea competențelor personalului, 14% – organizarea (reorganizarea spațiilor), 7% accesul la informația de calitate, 3% sugerează un comportament mai politicos al personalului.

După nivelul de satisfacție privind serviciile instituțiilor publice bibliotecile se află pe locul doi cu 89%.

Deci, cu toate problemele cu care se confruntă bibliotecile: starea neadecvată a spațiilor care nu corespund nici standardelor și nici necesităților și așteptărilor utilizatorilor, calitatea resurselor infodocumentare, lipsa tehnologiilor moderne de informare și comunicare, 89% dintre respondenți se declară satisfăcuți de serviciile prestate de biblioteci.

Am revenit la acest sondaj despre care am scris în articolul „Serviciile bibliotecilor publice în percepția cetățenilor” (<http://www.slideshare.net/cdbclub/serviciile-bibliotecilor-publice-n-perceptia-cetatenilor>) pentru că el demonstrează foarte elocvent că problemele bibliotecilor publice nu pot fi examinate ca fiind rupte din contextul social general, iar situația bibliotecilor poate fi înțeleasă mai bine doar în comparație cu ale instituției prestatoare de servicii publice.

Dar, ca să fie clar, toate acestea

nu pot justifica pasivitatea, inerția, lipsa de inițiativă a majorității bibliotecarilor. În condiții aproape similare, unii bibliotecari reușesc să iasă "din pătrat". Nu sunt mulți. Sunt excepții, care confirmă regula. Dar regula trebuie schimbată.

Rezultatele sondajului nu pot servi justificare nici pentru indiferența și absența din viața bibliotecii fondatorilor. Problemele bibliotecilor nu pot fi rezolvate printr-o directivă coborâtă de sus. Articolul 31. Bugețul din Legea cu privire la bibliotecă este cea mai elocventă dovadă în acest sens.

Vorba că omul care sfințește locul este mai actuală ca niciodată. Bibliotecarii care au înțeles necesitatea schimbării au putut plasa biblioteca în centrul comunității, activând în aceleași condiții și ghidați de aceleași legi ca și ceilalți. Schimbarea trebuie să vină din interior, deși trebuie să recunoaștem că și impunerea este eficientă în unele circumstanțe.

Sistemul național de bibliotecă este un mecanism foarte complex și în acest lanț, fiecare verigă are partea sa de responsabilitate. Lanțul începe de la fondator, care pune la dispoziția membrilor comunității un spațiu ce întrunește toate criteriile ce definesc o bibliotecă, resursele financiare necesare pentru întreținerea și dezvoltarea bibliotecii, resurse infodocumentare relevante pentru membrii comunității, selectate în conformitate cu necesitățile acestora; bibliotecarii care să asigure buna funcționare a bibliotecii; autorități metodologice teritoriale și naționale, asociații profesionale etc. Foarte important în acest lanț este bibliotecarul, care trebuie să dețină competențele necesare, să fie dedicat muncii pe care o prestează, utilizatorilor reali și potențiali, să fie dispus să învețe pe tot parcursul vieții, să respecte standardele de etică profesională, să vrea să facă ceva util pentru comunitatea din banii căreia este asigurată existența și ac-

tivitatea bibliotecii.

La 1 august 2012 R. David Lankes, decanul Școlii de Studii Informaționale a Universității Syracuse (S.U.A.), un pasionat avocat al bibliotecarilor și al rolului acestora în societate, a publicat pe blogul său articolul: **Beyond the Bullet Points: It is Time to Stop Trying to Save Libraries** (<http://quartz.syr.edu/blog/?p=1697>). Autorul crede că a venit timpul să oprim încercările de a salva bibliotecile. Este un mesaj plin de optimism, iar viitorul bibliotecii autorul îl leagă de implicarea comunității: "Eu cred că viitorul bibliotecilor este luminos. Eu cred că bibliotecile îmbunătățesc societatea. Eu cred că bibliotecile sunt esențiale pentru transformarea socială pozitivă. Eu cred că bibliotecarii sunt facilitatori ai cunoașterii. Eu cred că bibliotecarii sunt cele mai importante valori ale oricărei bibliotecii... Eu nu trebuie să salvez bibliotecile. Bibliotecile supraviețuiesc de peste 3.000 de ani. Bibliotecile au supraviețuit foametei, epidemiilor, prejudecăților, cenzurii și antiintellectualismului cu mult înainte de venirea noastră. Eu nu trebuie să salvez bibliotecile, trebuie să ajut la transformarea lor. Testul acestei transformări nu depinde de clădiri, colecții, servicii și nici măcar de bibliotecari, depinde de succesele comunității". Autorul este convins că decât să vorbim despre faptul că membrii comunității nu pot să citească, să facă cercetare, să acceseze Internetul, noi trebuie să vorbim despre faptul cum lectura, cercetarea și accesul la Internet pot ajuta comunitățile să-și declanșeze potențialul. Biblioteca există pentru membrii comunității, dar fără o implicare serioasă a acestora biblioteca nu poate cunoaște prosperitatea.

Online-ul rusesc publică la 31 iulie 2012 articolul lui Andrei Soșnicov **Peterburskaia biblioteca budușcego-kakaia ona?** Autorul vorbește despre implicarea activă a societății civile din Sankt Petersburg în proce-

sul de reafirmare a bibliotecii publice. Denis Gordeev, directorul Companiei **Creative angel**, fondatorul proiectului **Biblioteca deschisă** vede următorul tablou al bibliotecii ideale a viitorului: "Bibliotecile publice trebuie să se poziționeze în centrul vieții raioanelor, să fie accesibile pentru toți. Aici oamenii se vor aduna, vor discuta probleme actuale, se vor întâlni cu oameni care creează opinia publică (opinion makers). În felul acesta, va fi inițiat dialogul și creată societatea civilă: „Biblioteca viitorului este un spațiu orășenesc confortabil, unde omul poate veni la orice oră, se poate bucura de cărți și cafea, poate comunica și relaționa cu prieteni sau parteneri. Biblioteca trebuie să se integreze în alte instituții sociale – parcuri, restaurante, cafenele. Biblioteca trebuie să vină la cititorul ei". La acest model de bibliotecă se lucrează de mai mulți ani în bibliotecile din occident.

Comunitatea este punctul forte pe care se ține tot lanțul care face o bibliotecă să prospere. Toate celelalte verigi sunt foarte importante, fiecare la locul lor, dar toate se sprijină pe acest suport.

Autoritățile metodologice de nivel teritorial sau național au responsabilitățile lor, dar nu pot acoperi responsabilitățile fondatorilor. Un centru metodologic, cum este Biblioteca Națională, trebuie să elaboreze politici, strategii, instrumente de lucru etc.

Potrivii Legii cu privire la bibliotecă, Biblioteca Națională corelează activitatea bibliotecilor publice, asigurându-le asistență de specialitate. Bibliotecile publice constituie, prin tradiție, o preocupare aparte în activitatea Bibliotecii Naționale. Cu implicarea Bibliotecii Naționale au fost și sunt realizate în continuare proiecte și activități de importanță majoră pentru bibliotecă: elaborarea concepției sistemului național de bibliotecă, elaborarea politicilor și strategiilor de dezvoltare, ela-

borarea cadrului de reglementare, elaborarea instrumentelor în ajutorul activității bibliotecilor, acțiuni în vederea alinierii la tendințele de dezvoltare a bibliotecilor lumii etc. Au fost proiecte, care au reușit și au contribuit la schimbarea la față a bibliologiei, naționale: Modelul Strategic al SNB, Simpozionul Științific Anul Bibliologic, Seminarul Național al Managerilor de Bibliotecii Publice (din anul 2010 CoDi-BiP), SBM, revista "Magazin Bibliologic", *Calendarul Național*, *Gazeta Bibliotecarului* și multe altele. Unele proiecte precum **Programul național de revitalizare a bibliotecilor din spațiul rural**, elaborat încă în anul 2002, **Proiectul Bibliotecii Mobile** (2002), proiecte de finanțare a activităților de formare profesională continuă etc. mai rămân încă în sertare pentru vremuri mai bune. N-au fost acceptate pe același motiv – lipsa mijloacelor financiare – cum de altfel, n-a fost aprobată nicio Strategie de dezvoltare a bibliotecilor sau variante ale Legii bibliotecilor elaborate și cu participarea Bibliotecii Naționale.

Împreună cu bibliotecile publice, Biblioteca Națională a trecut toate etapele impuse de evoluțiile istorice, politice și sociale. Împreună am învățat să facem proiecte, acoperind goluri peotriva oportunităților care ni s-au oferit. Biblioteca Națională nu este străină nici de Programul **Global Libraries în Moldova**, cel mai mare proiect la care puteau spera bibliotecile publice (în caz că se va trece de proiectul pilot). Noi am fost conștienți că Programul **Global Libraries** este unica șansă pentru bibliotecile publice de a intra onorabil în societatea cunoașterii. Încă din anul 2007, Biblioteca Națională împreună cu Biblioteca Municipală "B.P.Hasdeu" au elaborat și prezentat Fundației Gates un proiect de informatizare a bibliotecilor publice. Toți anii care au urmat, Biblioteca Națională a ținut

bibliotecile publice din Moldova în atenția Fundației Gates, motivând și argumentând în baza statisticilor (alarmante!) că **Programul Global Libraries** este unica șansă pentru bibliotecile din Moldova de a-și moderniza activitatea și a nu rămâne în urma bibliotecilor publice din țările învecinate, care sunt deja pe finalul implementării **Programului Global Libraries**.

Biblioteca Națională studiază tendințele de dezvoltare a bibliotecilor lumii și recomandă bibliotecilor căi de urmat, dar nu există soluții „de gata”. La Seminarul Național al Managerilor de Bibliotecii Publice din 2009 a fost trasată ca temă principală pentru activitatea bibliotecilor în anul 2010 **Biblioteca 2.0 – o nouă generație de servicii de bibliotecă**. Mesajul principal promovat la seminar a fost că Biblioteca 2.0 va revitaliza felul în care bibliotecile servesc și interacționează cu utilizatorii; Biblioteca 2.0 este o nouă generație de servicii și produse de bibliotecă, iar Bibliotecarul 2.0 trebuie să dețină competențele necesare pentru a crea și oferi aceste produse și servicii. Pe tot parcursul anului 2010 s-a activat în vederea asimilării și implementării în activitatea bibliotecilor a instrumentelor Web 2.0: bloguri, conturi pe site-uri de partajare a filmelor, imaginilor, rețele de socializare etc. Mesajul a continuat și în anul 2011 – **Anul Utilizatorului**, în special al „utilizatorului 2.0” și în anul 2012 declarat **Anul bibliotecarului ca obiect și ca subiect al schimbării**. Dar s-au putut antrena în aceste activități doar bibliotecile echipate cu tehnologii și bibliotecarii care se țin la zi cu evoluția domeniului și fac eforturi de-a ajuta membrii comunității. Soluțiile pot fi desprinse din studiile publicate pe marginea acestor teme. N-ar fi complicat să facem un plan de revitalizare a activității bibliotecii publice (Programul elaborat în anul 2002 zace undeva prin

sertare) care să includă: finanțarea bibliotecii în corespundere cu necesitățile actuale și perspectivele de dezvoltare, modernizare, schimbarea identității în mințile membrilor comunității etc. Dar până la urmă, responsabilitățile și limitele de competență tot vor trebui repartizate între componentele lanțului.

Faptul că cititorii s-au rărit în bibliotecii are mai multe explicații (n-o derogăm pe cea esențială). Câți potențiali utilizatori au plecat peste hotare? Câți muncesc în mai multe locuri pentru a supraviețui? Câți au început să citească în alt format? Ultimele sondaje vorbesc despre faptul că aproximativ 34% din populația țării are calculatoare la domiciliu. Foarte mulți profesioniști ai domeniului consideră că Internetul ne-a readus în era alfabetică. Biblioteca trebuie doar să găsească alte nișe pe care să le acopere și unde să-și impună prezența: să ofere servicii, să creeze conținuturi, pe care dacă nu le creează biblioteca locală nimeni nu le va crea, să ajute utilizatorii în vederea asimilării tehnologiilor, să învețe utilizatorii cum să evalueze informația etc.

Site-ul <http://www.mr7.ru/articles/56629> publică la 9 iulie 2012 o informație conform căreia „în anul 2012 în Rusia cărțile se editează în tiraje la fel de mici cum se editau cu un secol în urmă. 10.000 de exemplare se consideră a fi un tiraj mare. Tristă situație pentru țara care se considera cea mai cititoare țară din lume”. Autorul consideră că fenomenul nu trebuie pus pe seama răspândirii cititoarelor de cărți electronice. Pur și simplu oamenii citesc mai puțin, dar, totuși, nu toți.

Bibliotecile noastre au în față o șansă reală de a-și demonstra importanța. Dotarea bibliotecilor cu tehnologii și acces la Internet va înviora pentru o perioadă viața în bibliotecii. Această șansă, bibliotecile din țările dezvoltate unde majoritatea populației are acces la Internet

la domiciliu deja au pierdut-o. Ele vor trebui să găsească alte mijloace de a atrage membrii comunității în bibliotecă, înaintea noastră. Un studiu realizat de Fundația Gates în anul 2010 relevă faptul că 77 milioane de persoane sau a treia parte din populația S.U.A. utilizau bibliotecile pentru accesul la Internet. Motivele sunt din cele mai diferite, dar esențial este faptul că oamenii vin la bibliotecă. Iar bibliotecarii au învățat că „Bibliotecile bine conduse, sunt pline de lume fiindcă o bibliotecă bună oferă ceea ce nu poate fi găsit cu ușurință în altă parte:

un spațiu public în care nu trebuie să cumperi ceva ca să stai.” (Zadie Smith)

Lumea 2.0 tinde să-și schimbe sufixul. Tehnologiile se modernizează. Problemele și serviciile pentru care cetățenii făceau anterior un drum la bibliotecă pot fi rezolvate, stând acasă sau la masa din birou, în aceste condiții, bibliotecarii vor trebui să învețe permanent pentru a face față tehnologiilor și necesităților utilizatorilor reali, precum și tuturor membrilor comunității. Se pare că a fost găsită soluția formării profesionale continue a bibliotecarilor,

dar trebuie să depunem toate eforturile pentru a face sistemul să funcționeze. Și din nou să fie implicate toate verigile lanțului.

Acum când se lucrează la elaborarea strategiilor de dezvoltare a bibliotecilor până în anul 2020, trebuie regândit întreg sistemul de finanțare a bibliotecii publice. Se impune existența unui fond la nivel statal de finanțare a proiectelor mari, cum ar fi construirea unor edificii noi pentru biblioteci, reparații capitale, dotarea cu tehnologii. Numai cu finanțări locale realizarea acestor proiecte este imposibilă.

Referințe bibliografice:

1. COFFMAN, Steve. *The Decline and Fall of the Library Empire*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.infotoday.com/searcher/apr12/Coffman-The-Decline-and-Fall-of-the-Library-Empire.shtml>
2. *The Library as the People's API | Peer to Peer Review*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://lj.libraryjournal.com/2012/04/opinion/peer-to-peer-review/the-library-as-the-peoples-api-peer-to-peer-review>
3. *Петербургская библиотека будущего – какая она?*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.mr7.ru/articles/57636>
4. KULIKOVSKI, Lidia. *Cocreație, comunizare, caracter: soluții la colapsul bibliotecilor publice (reacție la niște emisiuni ale televiziunii Publika)*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://infoprof.blog.com/2012/07/30/cocreatic-comunitizare-caracter-solutii-la-colapsul-bibliotecilor-publice-reactie-la-niste-emisiuni-ale-televiziunii-publika>
5. OSOIANU, Vera. *Structura și conținuturile competențelor în câmpul biblioteconomiei sub impactul provocărilor Societății Cunoașterii*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.slideshare.net/cdbclub/competente-10573807>
6. *Serviciile bibliotecilor publice în percepția cetățenilor*. [Citat 26 iulie 2012]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.slideshare.net/cdbclub/serviciile-bibliotecilor-publice-n-perceptia-cetetilor>